



srpsko
narodno
vijeće

српско
народно
вијеће

serb
national
council

Problemi i prava Srba u Republici Hrvatskoj kroz analizu pružene besplatne pravne pomoći

- Izvještaj za 2018. godinu –

Predgovor

Zahtjevi pravne sigurnosti i vladavine prava iz članka 3. Ustava traže da pravna norma bude dostupna adresatima i za njih predvidljiva, tj. takva da oni mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i obaveze kako bi se prema njima mogli ponašati. Iz prakse Europskog suda razvidno je da se ljudska prava moraju jamčiti na djelotvoran i praktičan način, što je osobito važno s obzirom na mjesto prava na pristup pravosuđu u demokratskom društvu. Stoga već duži niz godina Srpsko narodno vijeće (SNV) pruža besplatnu pravnu pomoć građanima.

U 2018. godini pravnu pomoć kroz djelovanje pravnih savjetnika/ca SNV-a ostvarilo je 1355 građana, od kojih mnogi ne bi ušli u primjenu *Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći* jer nisu državljani RH, ni EU, niti imaju reguliran stalni boravak u RH, ujedno nemaju sredstava za financiranje pravne pomoći putem odvjetnika, već pravne probleme vezane uz pripadnost Republici Hrvatskoj po imovini, mjestu rođenja, prijeratnog-poslijeratnog boravka, rodbinskim, prijateljskim i inim vezama.

Pregledom pravnih područja po pritužbama i upitima, razvidno je da najveći broj problema i dalje vuče posljedice iz rata i poraća, i/ili egzistencijalnim (ne)prilikama. Većina pritužbi građana, kao i provedene analize ukazuju na sporost rješavanja – dugotrajne upravne i sudske postupke, usko tumačenje i primjenu propisa kojima se jedno dodijeljeno pravo osporava nepriznavanje drugog srodnog kao u primjerima stambenog zbrinjavanja i stalnog boravka.

Suzbijanje diskriminacije, ni 20 godina nakon donošenja zakona, nije zaživjelo u svijesti građana pa je sve veći broj pritužbi na nejednako postupanje i diskriminaciju. Porast govora mržnje u javnom prostoru doveo je i do nasilja prema pripadnicima srpske nacionalne manjine s nedjelotvornim i neučinkovitim odazivom policije i pravosudnih tijela. Procesuiranje ratnih zločina gubi svoju važnost kao mehanizam uspostavljanja pravde te se pretvaraju u politički poligon za progon po prokazu lokalnih moćnika. Žrtve ratnih zločina i dalje čekaju, a godine i životna snaga prolaze.

Nedostatci primjene *Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći*, neizvjesnost visine i nepravovremenost dodjele novčanih sredstava iz državnog proračuna, uz kompliciranu proceduru odobravanja pravne pomoći, aktivnosti Srpskog narodnog vijeća u zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda čine još važnijim. Ovim izvještajem želimo upoznati javnost s problemima Srba u Hrvatskoj, opisom njihovih životnih situacija potaknuti međusobnu empatiju svih građana, ali najvažnije utjecati na javne politike i podržati neophodne procese promjene koje želimo postići za život u tolerantnom i pravičnom društvu.

Pravni tim Srpskog narodnog vijeća

Sadržaj

UVOD	4
1. Pravna područja.....	5
Pravo na dom (obnova, stambeno zbrinjavanje, stanarska prava)	5
Statusna prava	8
Diskriminacija	10
Zločini iz mržnje.....	11
Žrtve ratnih zločina – pravo na život i zabrana mučenja.....	11
Ratni zločin – pravo na pravično suđenje i poštivanje presumpcije nevinosti	14
Život u 21. stoljeću na rubu egzistencije	16
Problemi rata i poraća i dalje prisutni u društvu.....	17
2. Statistički pregled.....	18

UVOD

Pravni odjel SNV-a pruža besplatnu pravnu pomoć u osam ureda, od kojih je sedam u Hrvatskoj, a jedan u Novom Sadu (otvoren 2014. godine u suradnji s Humanitarnim centrom za integraciju i toleranciju - HCIT). Uredi u Zagrebu, Rijeci i Karlovcu su otvoreni 2011. godine, ured koji obuhvaća Pakrac i Daruvar otvoren je 2015., a ured u Belom Manastiru 2017. godine. U 2018. godini otvorena su još dva nova ureda – jedan u Korenici, a drugi obuhvaća Gračac, Knin, Benkovac i Obrovac. Karlovački ured od 2018. godine također pruža pravnu pomoć u Vojniću i Krnjaku.

Uredima pravnog odjela SNV-a u 2018. godini obratilo se 1355 korisnika, od kojih je 955 novih korisnika. U odnosu na 2017. godinu zabilježeno je znatno povećanje broja novih korisnika (654 nova korisnika u 2017. g.) i pruženih pravnih savjeta zahvaljujući otvorenju novih ureda i proširenju dosega ureda u Karlovcu.

Ukupan broj korisnika najveći je u Zagrebu (414), zatim u uredu Gračac/Knin/Benkovac/Obrovac (237), Novom Sadu (222), Rijeci (166) i uredu Karlovac/Vojnić/Krnjak (131). Zatim slijede ured Daruvar/Pakrac (84), Beli Manastir (53) i Korenica (46). Najveći broj pravnih radnji (687) učinjen je u uredu u Zagrebu (manjim dijelom zahvaljujući tome što se korisnici koji su prvi put zavedeni u Zagrebu, a kasnije se nastavili obraćati za pomoć u novootvorenim uredima, i dalje vode kao korisnici ureda u Zagrebu), zatim u Rijeci (349) i u uredu Gračac/Knin/Benkovac/Obrovac (345). Slijede Beli Manastir (236), Novi Sad (230), ured Karlovac/Vojnić/Krnjak (207), ured Daruvar/Pakrac (147) i Korenica (46).

Većina korisnika se obraća u vezi rješavanja statusnih problema (21% predmeta), imovinsko-pravnih problema (20% predmeta) i stambenog zbrinjavanja (19% predmeta). Problemi koji nisu kategorizirani u osnovna pravna područja („ostalo“) zastupljeni su u 15% posto slučajeva. Slijede područja mirovinskog prava (9%), socijalne skrbi (5%), kaznenog prava (4%), radnog prava (3%), zdravstvenog prava (2%) i obnove (2%).

Mnogi korisnici se obraćaju za pomoć u vezi problema koji se tiču njih i ostalih članova njihove familije. To je specifično za područja stambenog zbrinjavanja i obnove, rješavanja statusnih problema (primanja u državljanstvo, dozvole boravka), imovinsko-pravne probleme, područje socijalne skrbi i probleme ostvarivanja mirovinskog prava.

Među problemima vezanim uz rješavanje statusnih pitanja, koji se uglavnom tiču stjecanja državljanstva, privremenog i trajnog boravka, te povratničkog statusa, dominira problem stjecanja državljanstva. Najviše predmeta sa statusnim problemima je u Novom Sadu, zatim u Zagrebu i Rijeci, a u Novom Sadu korisnici se najčešće javljaju upravo zbog takvih problema.

Problemi imovinskog prava su visoko zastupljeni u svim uredima, a najviše ih je u uredu Obrovac/Knin/Gračac/Benkovac i u Zagrebu. Stambeno zbrinjavanje je kao područje visoko zastupljeno u svim uredima, a najviše u uredu Karlovac/Vojnić/Krnjak, Rijeci, Zagrebu i u uredu Obrovac/Knin/Gračac/Benkovac. Problemi vezani uz obnovu su pak malobrojni, a najviše ih je u Zagrebu i Pakracu. Najviše problema vezanih uz mirovinsko pravo je u uredu Obrovac/Knin/Gračac/Benkovac, dok je najviše problema vezanih uz područje socijalne skrbi u uredu Karlovac/Vojnić/Krnjak.

1. Pravna područja

Pravo na dom (obnova, stambeno zbrinjavanje, stanarska prava)

Stambeno zbrinjavanje

Broj zahtjeva za stambeno zbrinjavanje, od 2013. godine na dalje, svake godine kreće se u rasponu od 6.300 do 6.500. Najveći nedostatak u programu stambenog zbrinjavanja su ograničena sredstva državnog proračuna. Prema broju podnositelja zahtjeva, zabilježen je konstantan rast zahtjeva za stambeno zbrinjavanje bez obzira što se godišnje, ovisno o Godišnjem planu i osiguranim sredstvima u državnom proračunu, utroši gotovo u 100 postotnom iznosu.

Nesporo je da najveći dio upita (19%) uredima SNV-a dolazi iz područja stambenog zbrinjavanja. Pritužbe su djelomično drugačije zavisno od pojedinog područja od posebne državne skrbi ili se radi o zbrinjavanju bivših nositelja stanarskog prava **izvan** područja od posebne državne skrbi (PPDS).

Tako se pritužbe na PPDS odnose na sporo izvršenje rješenja o dodjeli građevinskog materijala, te na izmjene na listama prioriteta u odnosu na prethodne godine na njihovu štetu, ali i na neadekvatne objekte dodijeljene kao vid stambenog zbrinjavanja. Vezano uz dodjelu građevinskog materijala registrirani su predmeti gdje je zahtjev odbijen zbog kategorizacije ratne štete na objektu ranih 90-tih kada je objekt procijenjen kao ratne šteta od 1. do 3. kategorije te shodno tome pravo na novčanu pomoć u iznosu od 5500 do 22000 kn, a stvarno stanje objekta danas je da je kuća predviđena za rušenje. U jednom od opisanih postupaka, drugostupanjsko tijelo je usvojilo žalbu podnositelja zahtjeva za stambeno zbrinjavanje dodjelom građevinskog materijala s uputom prvostupanjskom tijelu da utvrdi da li je njegova kuća u postupku obnove ocjenjena kao IV, V, ili VI stupanj oštećenja. Prvostupanjsko tijelo je ignoriralo uputu i opet odbilo zahtjev koji je ovog puta potvrdilo drugostupanjsko tijelo. Stranka je inače u postupku obnove dobila 15.000,00 kuna – II stupanj oštećenja, što je potpuno nedostatno za obnovu obiteljske kuće i rješavanje njenog prava na dom, ali time ovaj predmet nema nikakvu zakonsku soluciju.

Kao najhitniji problem se pojavilo stambeno zbrinjavanje starijih osoba i osoba narušenog zdravlja koje godinama čekaju na stambeno zbrinjavanje i žive u iznimno lošim životnim uvjetima. Iako su uputili zamolbe za žurno rješavanje njihovih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje, pozivajući se na odredbu čl. 19a, zbog loših stambenih uvjeta u kojim trenutno žive, ali i godina života te zdravstvenog stanja, još uvijek nisu realizirali krov nad glavom, pravo na dom.

Svake godine kako kaže B.M. iz Markovca se netko drugi nađe ispred nje, a ona i bolesni sin žive u više nego lošim uvjetima. Ženu boli nepravda jer ti koji ju svake godine preduhitre dobiju veći broj bodova iz drugih razloga, iako nisu tako stambeno ugroženi kao ona i njen sin invalid.

Mora se istaknuti da je Agencija za promet nekretninama (APN) u eri obimnog otkupa kuća za smještaj povratnika kupovao i objekte bez sredeog vlasništva što će sada pojedinim korisnicima stambenog zbrinjavanja predstavljati problem.

Takav je i slučaj K.M. iz Pakraca, koja je s dva sina blizanca stambeno zbrinuta preko 10 godina u oštećenoj obiteljskoj kući na kojoj krov prokišnjava, a stolariju treba promijeniti. Ujedno u pojedinim predmetima APN je zanemario činjenicu da kuća nije ucrtana pa kao

takva ne može biti niti otkupljena ili darovana, a niti popravljena kroz stambeno zbrinjavanje.

Stambeno zbrinjavanje van PPDS

Prema podacima Središnjeg državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje (SDUOSZ) preostalo je za riješiti 669 zahtjeva za stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskog prava (BNSP). Do sada je na području posebne državne skrbi i izvan područja posebne državne skrbi, dodijeljeno više od 9.300 stambenih jedinica u državnom vlasništvu bivšim nositeljima stanarskih prava. Od tog broja njih 1.647 odnosi se na dodijeljene stambene jedinice izvan područja posebne državne skrbi.

Velik broj pritužbi odnosi se na bivše nositelje stanarskih prava koji su ostvarili pravo na stambeno zbrinjavanje, uselili u dodijeljene stanove, ali zbog životnih (ne)prilika nisu u mogućnosti stalno boraviti u istima. Tako su pojedini korisnici još radno sposobni i zaposleni u drugim državama regije, stariji su vezani uz liječenje, osobito ako nisu državljani RH ili im u Republici Hrvatskoj nisu odobrili stalni boravak, punoljetna djeca su se s godinama čekanja zaputila na rad ili doškolovanje u treće zemlje. Stoga je razvidan problem nerazumijevanja instituta stambenog zbrinjavanja, nemogućnosti preseljenja i korištenja dodijeljenog stana zbog dugotrajnog boravka u izbjeglištvu gdje su si korisnici organizirali život, rad, školovanje, liječenje. Zahtjeve za stambeno zbrinjavanje su podnijeli zajedno sa članovima domaćinstva koji nemaju želju da se vrate ili zbog životnih okolnosti danas žive u nekim drugim državama gdje rade, ostvarili određenu kvadraturu, a sada su suočeni s problem stanova gdje se između ostalog traži prijava boravka za sve članove domaćinstva na rješenju o stambenom zbrinjavanju. **Taj problem je u posljednjim mjesecima 2018. bio najzastupljeniji po broju upita.** Provjerama boravka znatan broj korisnika je objavljen s prebivališta te im je ukinut privremeni boravak ili ga nisu ni ostvarili.

Tako smo dobili brojne upite vezane uz provjere stanovanja pa i pokrenute postupke za oduzimanje prava na stambeno zbrinjavanje. Prema podacima SDUOSZ, Središnji državni ured za obnovu za stambeno zbrinjavanje trenutno provodi terensku kontrolu korištenja državne imovine i za sve do sada uočene anomalije pokreće postupke iseljenja. Što se tiče predmeta iseljenja, prema trenutnim rezultatima revizije koja je u tijeku, uglavnom se radi o osobama koje su bespravni korisnici državne imovine (127), zatim osobe koje ne koriste stambene jedinice u svrhu stambenog zbrinjavanja (73), te osobe koje ne plaćaju troškove vezano za korištenje stambenih jedinica koje su im dane u najam (30).

SNV će nastaviti pratiti ove i slične slučajeve, kojih očigledno ima daleko više. Slijedeći zakonske odredbe SDUOSZ bi mogao početi sa otkazivanjem stanarskog prava korisnicima koji ne koriste stan. SNV bi mogao pokušati da zajedno sa SDUOSZ-om dogovori način postupanja u ovakvim slučajevima i da se u smjeru olakšavanja položaja korisnika mijenja zakonodavni okvir, jer je u suvremenim uvjetima nemoguće sve korisnike 'natjerati' da koriste dodijeljene stanove i da im se na taj način ograniči sloboda kretanja. To bi se pogotovo trebalo odnositi na BNSP koji su stanove dobili kao kompenzaciju za izgubljeno stanarsko pravo.

Teško je za povjerovati, ali određeni broj obitelji živi u tim stanovima i više od 10 godina samo uz suglasnost za stambeno zbrinjavanje. Znači, nemaju sklopljene ugovore o najmu stana i ne plaćaju komunalije pa čak niti najam stana. Sve su to preduvjeti za otkup stanova za koji su mnogi od njih zainteresirani te je iz tog razloga zatraženo od SDUOSZ središnje vlasničkih odnosa odnosno ucrtavanje kuće u kojima su stambeno zbrinuti ovi ljudi.

Ujedno stranke se obraćaju s upitima o mogućim promjenama uvjeta za otkup stanova,

naročito u pogledu cijene stanova. Očigledno je da su sadašnje cijene stanova za brojne korisnike previsoke.

Plaćanje poreza na kupoprodajnu cijenu stana

Zamijećen je problem nejednake prakse ureda porezne uprave pri određivanju poreznih rješenja na ugovor o kupoprodaji stana koji su korisnici dobili u sklopu stambenog zbrinjavanja. Po već riješenim žalbama u dva predmeta jasno je da su zaštićeni najmoprimci koji u stanu žive na osnovu ugovora o najmu temeljem članka 13. i čl. 15. Zakona o porezu na promet nekretnina (NN 115/16) oslobođeni plaćanja poreza. Ipak, prema informacijama iz SDUOSZ-e praksa je u ovakvim slučajevima neujednačena, ali smatraju da se u slučaju oporezivanja treba podnijeti žalba.

Obnova

Znatan problem je zamijećen sa realizacijom prava na obnovu obiteljskih kuća u selima gdje nema povratka, nema osnovne infrastrukture kao ni mogućnosti pristupa istima zbog loših i neprohodnih cesta. Takav problem zamijećen je u selu Prgomelje, Gornji Grahovljani (Pakrac), Bravčev Dolac (Splitsko-dalmatinska županija), a problem s prelokacijom prava u obližnja naseljena mjesta je nedostatak raspoloživih građevinskih parcela kao i nedostatak komunikacije SDUOSZ i jedinica lokalne/regionalne samouprave.

R.D. iz Pakraca koja je rješenje o pravu na obnovu dobila još 2004 godine no zbog nemogućnosti obnove njene kuće u tom zaseoku Gornji Grahovljani ista nije obnovljena. Iako je darovanjem dobila gradilište na drugom mjestu i ima rješenje od 2012 godine i dalje čeka, jer prema dobivenim informacijama nema novca za prelokaciju, a na njihovom osiguravanju se radi zadnjih šest godina bez uspjeha. Žena je prije dva mjeseca završila u staračkom domu, tako da vjeruje da od obnove neće biti ništa, kako sada i izgleda.

Tijekom 2018. godine, registrirali smo i specifični problem: uklanjanja ostataka miniranih kuća Srba u razdoblju 1991-92. godine, za koju vlasnici nikada nisu dobili, niti ostvarili bilo kakvo pravo na naknadu štete, niti drugi vid obeštećenja, već su na kraju o svom trošku 27 godina nakon miniranja dužni očistiti gradilište da ne bi ugrozilo sigurnost prolaznika ili susjeda (npr. D. Lj. iz Karlovca, koju se rješenjem Grada – Upravnog odjela za komunalnu djelatnost tereti naplatom 1/3 troškova (suvlasnica u 1/3 sa dva brata) što u njezinom slučaju iznosi 20.400,00 kn; predmet K.V. na području općine Barilović).

Stoga upućujemo na preporuku Ureda pučke pravobraniteljice RH, da se ti troškovi podmiruju iz Državnog proračuna i Proračuna jedinica lokalne samouprave (JLS).

Dugotrajnost postupaka, kao i nepoznavanje prava, dovode do nemogućnosti realizacije nekih rješenja pa i potpisanih ugovora kada su nositelji prava na obnovu preminuli čekajući, a nasljednici nisu bili upućeni s pravom nasljednika na obnovu temeljem Naputka o postupanju Ministarstva mora, graditeljstva i turizma iz 2008.g., te je isto zastarjelo. Vlada je u Naputku zauzela stajalište da nasljednici imaju pravo na obnovu ukoliko od dana sklapanja ugovora nije proteklo više od 5 godina – opći rok zastare izvršenja ugovora iz Zakona o obveznim odnosima. Budući da stranke nisu poduzimale ništa u roku od 5 godina da se ugovor provede to je obveza iz ugovora zastarjela.

Nekoliko stranaka se obratilo uredima SNV-a s pritužbom da je na njihovoj obnovljenoj kući još uvijek uknjiženo založno pravo u korist Republike Hrvatske, radi tražbine koju je Republika Hrvatska ostvarila na sudu kao naknadu za sredstva uložena u obnovu radi nekorištenja kuće. Ta su potraživanja otpisana Izmjenama i dopunama Zakona o PPDS-u (NN 76/14), te bi ih trebalo brisati

Teroristički akti

I dalje registriramo predmete u kojima su zahtjevi za obnovu odbijeni (nije prebivao u kući 1991.; nije obiteljska kuća već vikendica, poslovni prostor i sl), a nekretnine su minirane i spaljene na teritoriju pod ingerencijom RH tijekom rata te stoga kaznena djela su kvalificirana kao teroristički akti, za koje nitko nije kazneno procesuiran. Vlasnici su iscrpili pravne lijekove u sudskim i upravnim postupcima te nisu ostvarili nikakav vid odštete. Isti se obraćaju s upitom ima li mogućnosti za izmjene zakona ili donošenje novog kojim bi se riješio problem reparacije za uništenu obiteljsku kuću u ratu terorističkim aktom.

*Novo registrirani predmet (D.B.) je primjer izgubljene tužbe kojom je vlasnik zapaljene obiteljske kuće tužio RH temeljem Zakona o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga za vrijeme domovinskog rata (NN 117/03), gdje je zbog visoke vrijednosti spora presudom Općinskog suda u Gospiću tužitelju ujedno naloženo da plati trošak parničnog postupka u iznosu od **144 990 kn**. Tužba je odbijena zbog zastare, kao i nedostatka dokaza da su štetu počinili pripadnici HV. U tijeku je ovrha na novčanim sredstvima.*

Statusna prava

Pravo na slobodu kretanja, pravo na zaštitu osobnog i privatnog života

Godinu 2018. obilježio je povrat matičnih knjiga iz Dvora, koje su prilikom posjeta Predsjednika Srbije Aleksandra Vučića predane Republici Hrvatskoj. Nakon brojnih upita kada će iste biti predane Matičnom uredu u Dvoru i dostupne građanima zaprimili smo odgovor Ministarstva uprave:

„da s obzirom na protek vremena od otuđenja državnih matica do njihovog povrata (26 godina) upitna je točnost i ažurnost upisa i naknadnih bilješki koje se nalaze u tim državnim maticama. Pravno je nesigurno u državne matice, koje se sada u Republici Hrvatskoj vode isključivo u elektroničnom obliku, unositi upise za koje se ne može sa sigurnošću utvrditi da su točni i ažurni. Matični ured Dvor nema mogućnosti da po službenoj dužnosti provjeri svaki pojedinačni upis na način da nedvojbeno utvrdi koje sve naknadne bilješke je potrebno nakon 26 godina unijeti da bi svaki pojedinačni upis odgovarao trenutnoj stvarnoj i životnoj situaciji svake osobe koja je upisana u evidencije.“

„Isto tako, na temelju takvih upisa iz vraćenih državnih matica nije moguće izdavati javne isprave koje svojom dokaznom snagom potvrđuju istinitost i točnost podataka koji su upisani kad je već unaprijed upitna točnost i ažurnost navedenih podataka.“

„S obzirom da je u navedenom razdoblju od 26 godina, svim građanima u Republici Hrvatskoj, koji nisu mogli dobiti isprave iz državnih matica koje su bile uništene ili otuđene, bilo omogućeno traženje naknadnih upisa u pojedinu državnu maticu, smatramo da se takva praksa treba i nastaviti.“

Iz gore navedenog, a i razgovora vođenog s nadležnim djelatnikom Matičnog ureda u Dvoru, može se zaključiti da se vraćene državne matice neće koristiti, pa ni u svrhu dokazivanja činjenica.

Stalni boravak korisnika stambenog zbrinjavanja

Tijekom 2018. registrirano je pet predmeta gdje je strankama koje su ujedno ostvarile pravo na stambeno zbrinjavanje onemogućeno pravo ostvarivanja prava na stalni boravak.

Bivšeg nositelja stanarskog prava (BNSP) i korisnika stambenog zbrinjavanja u Zagrebu, MUPRH je odbio zahtjev za odobrenje statusa stranca na stalnom boravku (pretpostavlja se zbog radnog odnosa u JNA do početka rata). Zahtjev je odbijen radi mišljenja Sigurnosno-obavještajne agencije da postoji prepreka radi toga što predstavlja opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje, bez otkrivanja razloga stranci. Protiv navedenog rješenja podnesena je tužba nadležnom upravnom sudu jer stranci u postupku se ne može uskratiti uvid u tajne podatke. Navedeno pravno obrazloženje izraženo je u Presudi broj: US-10359/2011-7 Visokog Upravnog suda Republike Hrvatske, kao i u Odluci U-III-2008/2016 Ustavnog suda Hrvatske i Presudi Europskog suda za ljudska prava u Presudi T.G. protiv Hrvatske.

Dvojici bivših nositelja stanarskog prava i korisnika stambenog zbrinjavanja iz Rijeke i Zadra, BiH državljana, odbijen je zahtjev za odobrenje stalnog boravka s obrazloženjem da su od dana podnošenja zahtjeva u Republici Hrvatskoj boravili samo kratko vrijeme, iako nije sporno da stranke boluje od teških bolesti, u Hrvatskoj nemaju pravo na zdravstveno osiguranje, a u BiH se liječe i idu na dugotrajne terapije. Argumenti koji se navode u odbijajućem rješenju nisu uvjerljivi. Pozivaju se na članak Zakona o strancima koji govori o obvezi prijave prebivališta nakon odobrenja stalnog boravka, a ne za vrijeme trajanja postupka. Protiv jednog rješenja pokrenut upravni spor, dok će druga stranka ponoviti zahtjev, ali ovog puta konzulatu RH u inozemstvu, što također ne podrazumijeva obvezu boravka stranca u RH za vrijeme rješavanja zahtjeva. Obje stranke bi ostvarivanjem statusa stranca na stalnom boravku mogla ostvariti i pravo na zdravstveno osiguranje i provoditi terapije u RH.

Sličan problem je registriran i sa zahtjevima za produljenje privremenog boravka, gdje je uz odbijanje zahtjeva stranci naloženo da u roku od 30 dana napusti RH, tj. Europski gospodarski prostor. Ovakvu primjenu zakona smatramo diskriminatornom na osnovi nacionalne pripadnosti osoba, ali i temeljem zdravstvenog stanja.

Hrvatsko državljanstvo

Uredima SNV najveći broj upita dolazi od građana vezanih za stjecanje hrvatskog državljanstva, osoba koje su do rata živjele u RH, neke i rođene u RH, ali im je kroz izmjene nekadašnjih republičkih državljanstava „pripalo“ državljanstvo susjednih država, tada republika. Isti su često zainteresirani za hrvatsko državljanstvo, ali ne i povratak u RH, jer nisu u mogućnosti ispuniti sve preduvjete Zakona o strancima, osobito trajno boraviti na teritoriju države jer su u međuvremenu zasnovali svoje obitelji, radne odnose. Za većinu upita je zajedničko da je u vrijeme njihova rođenja na snazi bio Zakon o državljanstvu SRH iz 1977 g. koji je za stjecanje državljanstva rođenjem usvojio načelo '*ius sanguinis*' (pravo po krvi, odnosno po državljanstvu roditelja – članak 4. Zakona).

Ujedno je registrirano i par predmeta vezano uz upis djece u matičnim uredima, u knjige državljana gdje su isti upisani (pogreškom matičara) pa su im u nekim slučajevima oduzeti osobni dokumenti i morali su proći kroz postupak stjecanja hrvatskog državljanstva ili gdje je

državljanstvo djeteta upisano bez suglasnosti oba roditelja te se danas korisnici kroz iscrpan i dugotrajan pravni postupak pokušavaju ispraviti te greške bez sigurnog izgleda u uspjeh u postupku.

Prema postojećim zakonskim propisima ove osobe nemaju osnovu za stjecanje državljanstva, no ni novi zakon u javnoj raspravi im ne nudi olakšano stjecanje ovoj kategoriji bez obzira na izraženo mišljenje Ureda Pučke pravobraniteljice RH : [Olakšan primitak u državljanstvo i dalje predviđen užem krugu građana](#) Nekadašnju teritorijalnu kao i emocionalnu vezu ove kategorije stranaca ne prepoznaje ni novi Zakon o hrvatskom državljanstvu trenutno u raspravi pred Hrvatskim saborom. Prema podacima članka objavljen u tjedniku Novostima iznosi se podatak da su s problemom stjecanja državljanstva RH, prijeratnih stanovnika, danas suočeno 5.000 državljana Republike Srbije.

Prebivalište

Veze s dvije države građanima dvojnog državljanstva, podijeljenih interesa prebivanja u obje države, ogleda se i kroz prijave prebivališta.

Stranka M. I., obratila se s molbom za informaciju da li je nezakonito imati istovremeno osobnu iskaznicu na adresu prebivališta u RH i ličnu kartu na adresu prebivališta u RS. Također kaže da u RH dolazi samo povremeno i na kratko vrijeme. Stranci je objašnjeno da se nalazi u prekršaju i može biti novčano kažnjeno.

Sukladno članku 3.1 Zakona o prebivalištu osoba koja se trajno iseljava iz RH dužna je odjaviti prebivalište i poništiti osobnu iskaznicu. Problem u većini ovakvih predmeta je što su osobe vezane uz oba mjesta stanovanja, te se ne radi o trajnom preseljenju. U dva predmeta registrirane je problem ostvarivanja prava na zdravstveno osiguranje u RH, koje je vezano uz prebivalište. Tako je onemogućeno liječenje državljana RH s Kosova, albanske nacionalnosti, jer mu je zbog odjave prebivališta ukinuto pravo na zdravstveno osiguranje, a o čemu nije bio ni obaviješten, a građanki iz Knina, nakon što joj je Policijska postaja Knin po službenoj dužnosti ukinula prebivalište, te se nakon toga dulje vremena liječila, Opća bolnica Šibenik zatražila refundaciju troškova liječenja.

Diskriminacija

Tijekom 2018. najviše zaprimljenih pritužbi za diskriminaciju je temeljem etničke pripadnosti, ali i spola, dobi, zdravstvenog stanja te u području rada i zapošljavanja. Sve stranke su uz pouku o pravima i upućene da se obrate Uredu pučke pravobraniteljice RH i/ili specijalnim pravobraniteljicama. Ujedno otvoren je upit vezan uz primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina na javne ustanove, jer čl. 22. Ustavnog zakona eksplicitno spominje jedinice lokalne i regionalne samouprave, tijela uprave jedinica samouprave, tijela državne uprave i pravosudna tijela. Stranka M. R., zaposlenik HZMO-a iz Z., obratio se pritužbom da mu nije priznato pravo prioriteta temeljem pripadnosti srpskoj nacionalnoj manjini prilikom izbora za voditelja odjela. Tako je ujedno to pitanje prošireno sa zastupljenosti pripadnika nacionalne manjine i na mogućnosti napredovanja u službi.

Broj pritužba odnosio se i na pritužbe na diskriminirajuće ponašanje od pretpostavljenih i radnih kolega temeljem nacionalne pripadnosti te je u nekim predmetima pravnu pomoć pružila Udruga protiv mobbinga.

Ujedno je zaprimljena pritužba na dostupnost javnih dobara i usluga, kao priključak na električnu mrežu i vodu, točnije prelokacije mjernog sata u dvorište mjernog potrošača. Iako je u oba predmeta reagirala i Pučka pravobraniteljica, utvrdivši neizravnu diskriminaciju, do sada nije bilo pozitivnih pomaka u vidu rješavanja nastalih problema pa je i savjetovano da pokrenu tužbe radi utvrđenja diskriminacije, izvršenja radnji kojima se uklanja diskriminacija.

Iako opisan kao problem stjecanja hrvatskog državljanstva, Srpskom narodnom vijeću za pravni savjet se obratio znatan broj osoba koje su rođene u RH u periodu od 1977. do 1991., te je u vrijeme njihova rođenja na snazi bio Zakon o državljanstvu SRH iz 1977 g. koji je za stjecanje državljanstva rođenjem usvojio načelo 'ius sanguinis' (pravo po krvi, odnosno po državljanstvu roditelja – članak 4. Zakona), koji su svoje djetinjstvo i školovanje proveli u Hrvatskoj te osjećaju i dalje snažnu emocionalnu povezanost, s ratom su izbjegli, a danas traže da im se prizna veza s državom rođenja. Isti su vidno razočarani što im pozitivni zakoni ne omogućuju stjecanje državljanstva te isto doživljavaju kao diskriminaciju temeljem etničke pripadnosti, nacionalnog podrijetla, vjere i/ili političkog i drugog uvjerenja

U dva predmeta zamijetili smo apsurdnost striktno primjene Zakona o strancima; tako je navedenim korisnicima odobreno stambeno zbrinjavanje u svojstvu bivših nositelja stanarskog prava, ali im nije odobren stalni boravak (državljeni RS), jer im je zahtjev odbijen radi mišljenja Sigurnosno-obavještajne agencije da predstavljaju opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje, bez otkrivanja razloga stranci. Za napomenuti je da se radi o bivšim djelatnicima JNA, umirovljenim prije rata, koji smatraju da su odbijeni i diskriminirani temeljem svog političkog uvjerenja.

Vrijedno je navesti slučaj u kojem je u upravnom postupku pravomoćno odbijen zahtjev za izdavanje odobrenje radi nabave oružja radi 'sudjelovanja u oružanoj pobuni protiv legalno izabranih vlasti Republike Hrvatske'. Za stranku je napisana tužba Upravnom sudu RH te isti predstavlja svojevrsnu diskriminaciju temeljem političkog uvjerenja i nacionalne pripadnosti jer se radi o osobi koja nije ni prekršajno ni kazneno osuđivana, a oružje (lovačka puška) mu je neophodna radi obrane usjeva od divljači.

Zločini iz mržnje

U 2018. godini obratilo nam se sedam žrtava zločina iz mržnje, ono što osobito zabrinjava je da su tri žrtve pretrpjele fizički napad i nasilje, od kojih je jedna od žrtava pretučena na svom radnom mjestu od svog nadređenog. Ostale žrtve su žrtve uznemiravanja, prijetnje i javnog sramoćenja putem medija. Ujedno zabrinjava nedjelotvoran i neažuran odgovor policije na zločine iz mržnje, kroz zakašnjeli izlazak na teren po dojavi, kao i obrazloženje da nisu u mogućnosti kvalificirati kazneno djelo kao zločin iz mržnje dok ne otkriju počinitelja.

Žrtve ratnih zločina – pravo na život i zabrana mučenja

Nemogućnost ostvarivanja naknade štete civilnih žrtava rata kroz sudski postupak

Srpsko narodno vijeće se bavi zaštitom i promocijom ljudskih, građanskih i nacionalnih prava Srba, te pitanjima njihova identiteta, participacije i integracije u hrvatsko društvo. Ured u Zagrebu te područni uredi SNV-a zaprimili su pritužbe građana srpske nacionalnosti koji su tijekom rata preživjeli neki vid mučenja ili kršenje ljudskih prava ili čiji su bliski srodnici ubijeni ili nestali tijekom rata. Zajedničko svim pritužbama je da žrtve (direktne ili indirektno) nisu ostvarile ni kaznenu pravdu niti ikakav oblik reparacije za stradanja tijekom rata.

U godini 2018. Ustavni sud RH je donio devet odluka kojima se odbija ustavna tužba srodnika ubijenih tijekom rata. Iako se radi o već ustaljenoj sudskoj praksi, važno je napomenuti da odluke sada imaju izdvojeno mišljenje tri suca/sutkinje USRH, koji/e ne odobravaju mišljenje kolega da su odštetni zahtjevi pravilno odbijeni radi nastupanja zastare potraživanja naknade štete, već smatraju:

„da se oštećenici moraju moći pouzdati da će država pronaći i propisno procesuirati počinitelje kaznenog djela. To ne proizlazi samo iz prirode odnosa građanin - država, već i iz činjenice da građanin redovito nema mogućnosti (tehničke, procesne niti materijalne) detektirati i privesti pravdi počinitelja kaznenog djela. Napominje se da je propuštanje dužnih aktivnosti države na tom polju samo po sebi kršenje ljudskih, ustavnih i konvencijskih, prava oštećenika kaznenim djelom. Tek kad država pronađe i procesuirala počinitelje kaznenog djela, oštećenici će moći prema njima postaviti odštetni zahtjev, bilo u samostalnom parničnom, bilo u adhezijskom postupku. Situacija u kojoj bi država s jedne strane trebala imati interes da što prije procesuirala zločin, a s druge strane nema interes tako što učiniti dok njena možebitna obveza naknade štete još nije zastarjela - dakle kontradiktornost državnog interesa - ne može se nikako tumačiti na štetu žrtve zločina tj. oštećenika. Oni ne mogu biti stavljeni u situaciju da su - osim kaznenim djelom - oštećeni najprije iznevjerenim povjerenjem da će država naći i procesuirati krivce, a zatim i time što je baš radi povjerenja u državu njihov odštetni zahtjev u međuvremenu zastario.

Samoj državi mora biti u interesu kako kažnjavanje počinitelja kaznenog djela, tako i njihovo otkrivanje radi realizacije odštetne odgovornosti, baš zato što država može biti - kao u konkretnom slučaju - supsidijarno odštetno odgovorna. Svim građanima je u interesu da odštetu plati onaj koji je štetu primarno počinio, a ne da ju, kao obvezu države, svi pomalo nplaćamo.“

Odbijeni zahtjevi po imenima žrtava:

- Anđelija Đurić, poginula 4. kolovoza 1995., tijekom kretanja u izbjegličkoj koloni od Vojnića prema Glini i Žirovcu
- Dušan Đurić, 13. rujna 1991., Vukovar, odveden na informativni razgovor, od kada mu se gubi svaki trag
- Jozo Marić, poginuo 14. studenog 1991., tijekom granatiranja Županje
- Sikirica Milorad, 7. kolovoz 1995. Knin
- Bogdan Mudrinić, 11-13. prosinac 1991., Virovitica
- Ivanka Rodić, 4. kolovoz 1995., Vrginmost, posljedica eksplozije granate
- Radomir Tepša, 22. rujna 1991., selo Vrana, podmetnut eksploziv
- Uroš Šarić, 18. kolovoz 1995., selo Kakanj, kraj Knina, ubijen zajedno sa Urošem Ognjenovićem
- Boja Pjevač, Divosel, Medački Džep, 9. rujna 1993.

Popraćena su dva zahtjeva pred Europskim sudom za ljudska prava za smrtno stradale žrtve: Petar Milić, 5. kolovoz 1995., selo Razbojište, zaseok Milići (kraj Krupe), ubijeno 5 osoba

(ECHR, nema povrede čl. 2.). Nikola Todorević, 23. kolovoz 1991., Kinjačka – Blinjski Kut, ubijeno 16 osoba (ECHR, zahtjev nedopušten, kao preuranjen).

Navedeni problem sporog procesuiranja ratnih zločina, te nedostatka kvalitetnih reparacijskih zakona, kroz analizu individualnih predmeta kroz sudske i upravne postupke, još više je prisutan u 2018. godini, zbog ne donošenja novih zakonskih rješenja, osobito Zakona o civilnim žrtvama rata koji bi trebao proširiti broj korisnika statusa te istima omogućiti neki vid reparacije radi stradavanja u ratu.

Nestali

Obitelji nestalih dugi niz godina nose se s neizvjesnošću i pitanjem što se dogodilo s njihovim najbližima, a oduzeta im je i mogućnost da se od njih na odgovarajući način oproste. Sasvim je sigurno da članovi obitelji nestalih trpe neizvjesnost koja ostavlja duboki trag i interferira u sam proces žalovanja. Republika Hrvatska, putem Ministarstva hrvatskih branitelja, još uvijek traga za 1.508 osoba nestalih tijekom Domovinskoga rata te za 414 smrtno stradalih osoba u Domovinskom ratu za koje nije poznato mjesto ukopa, što sveukupno čini 1.922 neriješena slučaja iz Domovinskoga rata. U saborskoj raspravi je *Zakon o osobama nestalim u Domovinskom ratu*, koji bi prema sadašnjem nacrtu trebao isključivo regulirati nematerijalna prava osoba nestalih u Domovinskom ratu, odnosno njihovih obitelji da saznaju sudbinu svojih nestalih članova, te objediniti dosadašnje postupovne akte državnih tijela u postupku traganja, ekshumacije i identifikacije u jedan zakon. Stoga sam zakon i ne predstavlja velik iskorak u pravima obitelji nestalih, a ujedno u nacrtu teksta sadrži odredbe koje bi mogle smanjiti krug članova obitelji. Definicija člana obitelji u zakonu bi trebala biti šira kao u Direktivi 2004/38/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća, gdje se u članku 2. nabroja tko je član obitelji: (a) bračni drug; (b) partner s kojim građanin Unije ima registriranu istospolnu zajednicu na temelju zakonodavstva države članice, ako je po zakonodavstvu države članice domaćina registrirana istospolna zajednica izjednačena s bračnom zajednicom, te prema uvjetima utvrđenima u mjerodavnim zakonima države članice domaćina; (c) izravni potomci koji nisu navršili 21 godinu ili su uzdržavani članovi obitelji, kao i oni bračnoga druga ili partnera u smislu točke (b) ovoga članka; (d) izravni srodnici po precima u uzlaznoj liniji koji su uzdržavani članovi obitelji, kao i oni bračnoga druga ili partnera u smislu točke (b) ovoga članka.

Najviše zabrinjava zamijećena najnovija praksa u postupcima identifikacija osoba stradalih u ratu 1990-ih. Tako na identifikaciju održanoj 5. veljače, u KBC Šalata, nisu pozvani članovi Komisije za nestale osobe Republike Srbije s obrazloženjem da srodnici identificiranih prebivaju na području RH pa stoga identifikacija nema regionalni karakter. Upitom novinarke tjednika *Novosti*, saznali smo da su tijela ekshumirana na 'asanacijskim grobljima' Sisačko-moslavačke i Zadarske županije, ali Ministarstvo hrvatskih branitelja „nije u mogućnosti dostaviti podatke o identificiranim osobama jer Uprava za nestale izravno primjenjuje Uredbu 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te Zakon o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka'. 'Budući da Uprava za zatočene i nestale skrbi o primarnom interesu obitelji identificiranih osoba, bez njihove privole nismo u mogućnosti ustupiti osobne podatke identificiranih osoba'.

Apsurdnost ovako široke primjene Uredbe 2016/679 ogleda se i u činjenici da su popisi nestalih osoba u ratu na području Republike Hrvatske javno dostupni i objavljeni ([Knjiga nestalih na području Republike Hrvatske](#)). Ujedno, ova se Uredba ne primjenjuje na osobne podatke preminulih osoba. Države članice mogu predvidjeti pravila u vezi s obradom osobnih podataka preminulih osoba.

Zbog prekida dosadašnje prakse zainteresirani dio javnosti ostao je bez informacije o identitetu identificiranih kao i bez podataka s kojih su točno lokaliteta žrtve ekshumirane, što je za rasvjetljavanje ratnih događaja 1990-ih iznimno važno.

Reparacije žrtava seksualnog nasilja u ratu

Prema zadnjim informacijama Ministarstva hrvatskih branitelja do kraja 2018., a od početka primjene Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na RH u Domovinskom ratu (NN 64/15) zaprimljeno je 248 zahtjeva (66 muškaraca, 182 žene), od kojih je usvojeno 155 zahtjeva, što predstavlja 66% riješenih zahtjeva.

Smatramo da je mali broj podnesenih zahtjeva rezultat nedovoljnog javnog poziva kao i dalje prisutne stigme u društvu.

Ratni zločin – pravo na pravično suđenje i poštivanje presumpcije nevinosti

Prema dostupnim podacima pred nadležnim sudovima za suđenje za ratni zločin, tijekom 2018. Godine, vođen je 31 postupak¹. Od navedenih predmeta, samo šest se vodi protiv pripadnika Hrvatske vojske (zločin u bjelovarskoj kasarni, zločin u Lori, zločin u Osijeku, zločin u Kijanima, zločin u Kulinama, zločin u Sisku), a dva postupka za zločine počinjene na teritoriju Bosne i Hercegovine² protiv pripadnika HVO-a (zločin u logorima Silos, Gabela, Dretelj).

Najveći broj suđenja vodi se protiv pripadnika srpskih postrojbi, od čega im se u 14 postupaka sudi u odsutnosti. Prisutni okrivljenici su najčešće uhićeni i izručeni Republici Hrvatskoj, temeljem europskog uhidbenog naloga iz Rumunjske i Nizozemske, te Konvencije o izručenju iz Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

U analiziranom periodu izrečeno je 10 nepravomoćnih presuda³.

¹ Đokica Petrović i dr. – ŽS Osijek (zločin u Vukovaru); Dušan Žarković i dr. – ŽS Zagreb (zločin u Joševici); Opt. Borislav Đukić – ŽS Split; Opt. Mile Krivokuća – ŽS Rijeka; Opt. Jure Šimić – ŽS Rijeka (zločin u bjelovarskoj kasarni); Opt. Veljko Stjepanović (zločin u Miokovićevu) – ŽS Zagreb; Opt. Miroslav Jović (zločin u Gornjem Taborištu) – ŽS Zagreb; Opt. Tomislav Duić i dr. (zločin u Lori) – ŽS Split; Opt. Mirko Ćurčija i dr. (zločin u Jovcu). – ŽS Zagreb, Opt. Branimir Glavaš i dr. (zločin u Osijeku) – ŽS Zagreb; Opt. Milan Pavlović (granatiranje Šibenika) – ŽS Split; Opt. Nikola Štakor (granatiranje Karlovca) – ŽS Rijeka; Opt. Rade Bolić (zločin u Bariloviću) – ŽS Rijeka; Opt. Rajko Kričković (zločin u Kijanima VRA Oluja) – ŽS Rijeka; Opt. Marinko Marić i dr. (zločin u logorima Silos, Gablea, Dretelj) – ŽS Split; Opt. Pavle Pantić (granatiranje Splita) – ŽS Split; Opt. Stevo Đakula i dr. (zločin u Kostrićima) – ŽS Zagreb; Opt. Tvrtko Pašalić i dr. (zločin u Kulinama) – ŽS Split; Opt. Đorđe Hršum – ŽS Split; Opt. Marko Carević i dr. (zločin u Kablaru) – ŽS Rijeka; Opt. Haso Mahmutagić i dr. (zločin u Sisku) – ŽS Zagreb; Opt. Aleksandar Vasiljević – ŽS Osijek (logori Stajićevo, Begejci, Sremska Mitrovica, Stara Gradiška, Niš); Opt. Stojan Vujić – ŽS Zagreb (zločin u Doljanima); Opt. Željko Opačić – ŽS Split; Opt. Dane Lukajić – ŽS Zagreb (logor u Manjači); Opt. Božidar Krivošić – ŽS Zagreb; Opt. Đorđe Rkman – ŽS Osijek (granatiranje Đakova); Opt. Milan Mirić – ŽS Rijeka (zločin u Ličkom Osiku); Opt. Stevo Budač – ŽS Osijek (zločin u Batini); Opt. Dušan Smiljanić – ŽS Rijeka (zločin u Korenici); Opt. Milan Martić, Milan Čeleketić, u odsutnosti – ŽS Zagreb, granatiranje Karlovca, Jastrebarskog

² Opt. Marinko Marić i dr. - zločin u logorima Silos, Gabela, Dretelj; opt. Dane Lukajić – logor Manjača

³ Dušan Žarković i dr. – ŽS Zagreb (zločin u Joševici), u rujnu 2018. Dušan Žarković i Bogdan Jednak osuđeni na 15 godina, dok ostala trojica okrivljenih oslobođena, suđenje u odsutnosti; Opt. Borislav Đukić – ŽS Split (osuđen na 9 godina zatvora – rušenje brane Peruća); Opt. Mile Krivokuća – ŽS Rijeka – presuđeno u prosincu – 12 godina zatvora; Opt. Veljko Stjepanović – ŽS Zagreb – osuđen na 2,6 godina, srpanj 2018.; Opt. Miroslav Jović – ŽS Zagreb, ponovljeni postupak (zločin u Gornjem Taborištu – osuđen na 15 godina zatvora u svibnju 2018.); Opt. Mirko Ćurčija i dr. – ŽS Zagreb (u odsutnosti) – u siječnju 2019. (Mirko Ćurčija, Milenko Milković i Momčilo Buinač) su zbog ratnog zločina, u Jovcu također na Baniji, na zagrebačkom Županijskom sudu u odsutnosti nepravomoćno osuđeni na osam godina zatvora zbog nečovječnog postupanja i mučenja zarobljenog pripadnika hrvatskog MUP-a; Opt. Milan Pavlović – ŽS Split – osuđen na 4.6 godina (granatiranje Šibenika); Opt. Pavle Pantić – ŽS Split (granatiranje Splita) – uhićen u crnoj Gori i izručen 2016., u lipnju osuđen na 6 godina zatvora; Opt. Haso Mahmutagić i dr. – ŽS Zagreb (zločin u Sisku), osuđen na 8 godina zatvora, veljača 2019.

Kako se samo jedna presuda odnosi na pripadnika HV-a, teško je uspoređivati visine zatvorskih kazni, da bi se kroz penalnu politiku ocijenila neovisnost i nepristranost sudova.

U protekloj godini MUPRH je podnio 14 kaznenih prijava za ratne zločine počinjene na različitim lokacijama u RH (Hrvatska Kostajnica, Ovčara, Zadar i okolna naselja, Miljevci, Gornja Bučica, Darda, Glina, Vukovar, Korenica, Škabrnja, Glinska Poljana), od kojih je 10 podignuto od rujna 2018. do siječnja 2019., što pokazuje veći intenzitet rada kriminalističkih odjela za ratne zločine u zadnjem kvartalu prošle godine.

Analizirajući predstavljeni intenzitet rada u korelaciji s javnim pritiscima lokalnih političara, izražavamo zabrinutost zbog mogućeg narušavanja neovisnosti pravosuđa od izvršne vlasti, ali još više stvaranja atmosfere progona lokalnog stanovništva srpske nacionalnosti koji zbog nedovoljno prisutnih informacija u javnosti zaključuju da temeljem nepotpunih i neprovjerenih dojava mogu postati žrtve političkih kaznenih progona, osobito kad nije sporno da su bili učesnici oružane pobune, ali ne i počinitelji ratnih zločina.

Ujedno, upozoravamo da u svim navedenim kaznenim prijavama osumnjičeni su pripadnici srpskih postrojbi ili JNA, dok niti jedna kaznena prijava nije podnesena za zločine počinjene prema civilima srpske nacionalnosti.

Cijenimo javno deklariranu volju MUPRH:

„Unatoč objektivnim poteškoćama koje se javljaju prilikom istraživanja kaznenih djela ratnih zločina, prvenstveno u smislu protoka vremena od trenutka počinjenja zločina, Ministarstvo unutarnjih poslova i dalje će ustrajati u identificiranju počinitelja i kaznenom procesuiranju odgovornih.

Rješavanje ratnih zločina jedan je od prioriteta s obzirom na njihovu težinu i značaj, ali prvenstveno osjećaj nepravde obitelji žrtava.

Radom i dosadašnjim analizama Radne skupine, pored intenziviranja kriminalističkih istraživanja, uočena je i manjkava prijašnja komunikacija s obiteljima žrtava i svjedocima tih događaja, kao i manjkava te loša prijašnja koordiniranost s drugim tijelima čiji je rad važan za kvalitetno procesuiranje djela ratnih zločina.

Zbog kvalitetnijeg rada po pitanju rasvjetljavanja ratnih zločina Ministarstvo unutarnjih poslova planira premještanje Radne skupine u Vukovar, sistematiziranje novih radnih mjesta uz povećanje broj specijaliziranih policijskih službenika na liniji rada ratnih zločina te funkcionalno objedinjavanje odjela ratnih zločina policijskih uprava koji se sada nalaze pod regionalnim centrom za istraživanje ratnih zločina Osijek, a što će poboljšati i ubrzati rad po ovom prioritetu našeg rada te su u tom smislu već poduzeti koraci.“

ali tražimo da se u planove uvrsti i izmještanje Radne skupine u centre koji bi lakše i brže istražili zločine počinjene u VRA Oluja ili druge zločine počinjene prema hrvatskim građanima srpske nacionalnosti.

Trend izostanka procesuiranja ratnih zločina na štetu civila srpske nacionalnosti primjećujemo i kroz rad županijskih državnih odvjetništva nadležnih za ratne zločine koja su tijekom 2018. pokrenuli 11 istraga te podigli 7 optužnica. Većina rješenja i optužnica slijede kaznene prijave policije, a tek jedna istraga protiv trojice osumnjičenih je pokrenuta za smrtno stradalog civila srpske nacionalnosti (Sisak/Komarevo).

Stoga ovom prilikom podsjećamo na neprocesuirane zločine na štetu građana srpske nacionalnosti u gradovima pod kontrolom hrvatskih vlasti tijekom rata: odvođenje civila iz

Zagreba u Pakračku Poljanu gdje su ubijeni, zločini u Sisku, zločini u ljeto i ranu jesen u Vukovaru, Osijeku, Bjelovaru, Virovitici, Novskoj, Zadru, Splitu, a čiji direktni počinitelji nisu procesuirani. Kaznene prijave po kojima se ne postupa tiču se evakuacije požeških sela (Oblakova, Vučjak Čečavski, Jeminovac, Šnjegavić, Čečavac, Koprivna), Vočina, banijskih sela (Blinjski Kut, Kinjačka Gornja, Kinjačka Donja, Blinjska Greda), kao i zločina tijekom VRA Bljesak (najočiti u selu Medari i Trnava) i VRA Oluja (sela Komić, Kijani, Golubić, Grubori, Mokro Polje, Uzdolje, Gošić, Varivode).

Uz sve navedeno želimo primijetiti da revizija starih optužnica, kao i presuda u odsutnosti, iako započeta prije desetak godina i dalje nije kvalitetno završena jer se posljedice istih osobito vide u ponovljenim postupcima nakon izručenja optuženih RH. Tako u jednom od zadnjih izručenja iz Republike Češke, optužnica protiv 23 okrivljenika ima samo sedam stranica, od kojih bi četiri trebale individualizirati ulogu svakog pojedinog okrivljenog u izvršenju ratnog zločina koji im se stavlja na teret. Takva optužnica zadržava kolektivan način terećenja optuženika kao grupe. Upozoravamo da takva optuženja, predstavljaju kršenje ljudskih prava, osobito prava na pravično suđenje, te često završavaju oslobađajućom presudom ili obustavnom postupka uslijed primjene Zakona o općem oprost, a što izručenom okrivljeniku prema odredbama Zakona o kaznenom postupku ne omogućuje ni pravo na naknadu štete zbog protupravnog zatvaranja.

Pozivamo na aktivno i objektivno procesuiranje ratnih zločina, da se djeluje danas, jer kao posljedice neodlučnosti, koja je zarazna za okolinu, vidimo produbljivanje konflikta u društvu.

Tako ulazimo u razdoblje u kojem prijeti opasnost da procesuiranje ratnih zločina ne bude pravosudno pitanje nego pitanje političko-populističkih kampanja koje se vode u zemljama regije. Politike u regiji ne daju poticaja za suradnju pravosudnih institucija koje bi trebale nastaviti tamo gdje su prije nekoliko godina stale – razmjenjivati podatke, suditi onima koji su nedostupni pojedinim pravosuđima, raditi na eliminaciji etničkih predrasuda u suđenjima i pristranosti prilikom određivanja kazni u odnosu na usporediva kaznena djela.

Život u 21. stoljeću na rubu egzistencije

Najveći broj stranaka koje se obraćaju uredima SNV-a žive na rubu egzistencije, baziranoj na skromnim socijalnim davanjima od države te skromnim dodacima kroz humanitarne i ine akcije i inicijative. Kako se ujedno radi o starijoj populacija, sa znatnim zdravstvenim problemima, isti nisu u mogućnosti doprinijeti svom standardu radom. Tako je velik broj pritužbi na pokrenute ovrhe zbog neplaćenih računa, gdje troškovi ovršnih postupaka znatno premašuju iznos duga. Kroz rad sa strankama, pokazale su se pravno neujednačene mjere otpisa dugovanja, koje su zato nedjelotvoran pravni lijek u opisanim situacijama.

Nesporno je da Srbi u ruralnim područjima žive u najsiromašnijim dijelovima RH, gdje je prisutna visoka stopa siromaštva i nezaposlenosti. Terenskim radom utvrđeni su loši stambeni uvjeti, u pojedinim slučajevima nedostatak infrastrukture, nedostatak javnog prijevoza iz sela do središta županije, što dovodi do otežanog pribavljanja osnovnih namirnica, pristupa zdravstvenoj skrbi te do socijalne isključenosti.

Poseban izazov, kako onda tako i danas, predstavlja posttraumatski stresni poremećaj (PTSP) koji karakterizira niz psihičkih poteškoća koje se javljaju kod osoba koje su doživjele traumatski događaj. Život obilježen nedostatkom novčanih sredstava za svakodnevne potrebe, teško mjesečno podmirivanja režija, prijetnje ovrhama na nekretnini koja im je jedini dom i u kojoj žive, dugogodišnji život na margini društva, zbog opće osude pripadnika srpske nacionalnosti kao agresora i sveprisutne diskriminacije, kod većine Srba koji nisu napustili

Hrvatsku tijekom rata, doveo je do teških životnih uvjeta i niza psihičkih poteškoća uslijed dugogodišnjih sukoba sa okolinom ili institucijama gdje je, umjesto očekivane empatije, dočekalo nerazumijevanje, verbalni sukobi pa i vrijeđanje.

Problemi rata i poraća i dalje prisutni u društvu

Rat izaziva poremećaje u funkcioniranju društva u cjelini, promjene u socijalnom okruženju, promjene ili zastoje u profesionalnim aktivnostima, traume, stradanja, prisilne (privremene ili trajne) promjene stalnog boravišta, materijalne gubitke ili gubitak bližnjih, kidanje socijalnih veza koje su postojale prije rata i slično. Određene, posebno ranjive socijalne skupine, u takvim promijenjenim životnim okolnostima, imaju bitno umanjene prilike za samostalnu prilagodbu i za njih je nužno osigurati različite oblike potpore od strane društvene zajednice.

Umjesto zaključka, kroz narativni izvještaj, kao i statistiku u prilogu, nesporno je da je za većinu korisnika pravne pomoći u uredima SNV-a, i dalje kao najveći problem pravno područje vezano uz rat te život u atmosferi poraća. Stoga su i kroz izvještaj opisana navedena pravna područja. Nesporno je da problemi pojedinaca koji su se obratili za pomoć imaju regionalni karakter da bi se većina problema riješila zajedničkim bilateralnim ugovorima i posredno izmjenama zakona. Ujedno, usko tumačenje i primjena zakona dovodi da se jedno priznato pravo anulira uskraćivanjem drugog, čega je najočitiji primjer ostvarivanje prava na stambeno zbrinjavanje i uskraćivanje privremenog i/ili stalnog boravka, kao i nemogućnost dobivanja državljanstva RH. Iako, ovim izvještajem nisu posebno opisani tu su i dugogodišnji problemi vezani uz konvalidaciju radnog staža, što dovodi do uskraćivanja prava na mirovinu, povezanost prebivališta i zdravstvenog osiguranja, kao i prisutnost diskriminacije u mnogim područjima života.

2. Statistički pregled

SRPSKO NARODNO VIJEĆE - PRAVNI ODJEL

STATISTIČKI POKAZATELJI RADA ZA 2018. GODINU

ZAGREB				
Broj korisnika	Stari korisnici 172	Novi korisnici 241		Ukupno 414
Broj predmeta	Stari predmeti 193	Novi predmeti 253		Ukupno 446
Broj radnji pravnih	Usmeni savjeti 377	Pismeni savjeti 180	Podnesci 117	Ukupno 687

RIJEKA/PULA				
Broj korisnika	Stari korisnici 113	Novi korisnici 53		Ukupno 166
Broj predmeta	Stari predmeti 154	Novi predmeti 57		Ukupno 211
Broj radnji pravnih	Usmeni savjeti 284	Pismeni savjeti 32	Podnesci 31	Ukupno 349

KARLOVAC/VOJNIČ/KRNJAK				
Broj korisnika	Stari korisnici 58	Novi korisnici 73		Ukupno 131
Broj predmeta	Stari predmeti 74	Novi predmeti 85		Ukupno 159
Broj radnji pravnih	Usmeni savjeti 100	Pismeni savjet 36	Podnesci 68	Ukupno 207

NOVI SAD				
Broj korisnika	Stari korisnici 18	Novi korisnici 204	Ukupno 222	
Broj predmeta	Stari predmeti 18	Novi predmeti 205	Ukupno 223	
Broj radnji pravnih	Usmeni savjeti 157	Pismeni savjeti 21	Podnesci 51	Ukupno 230

DARUVAR/PAKRAC				
Broj korisnika	Stari korisnici 33	Novi korisnici 51	Ukupno 84	
Broj predmeta	Stari predmeti 38	Novi predmeti 60	Ukupno 98	
Broj radnji pravnih	Usmeni savjeti 97	Pismeni savjeti 9	Podnesci 40	Ukupno 147

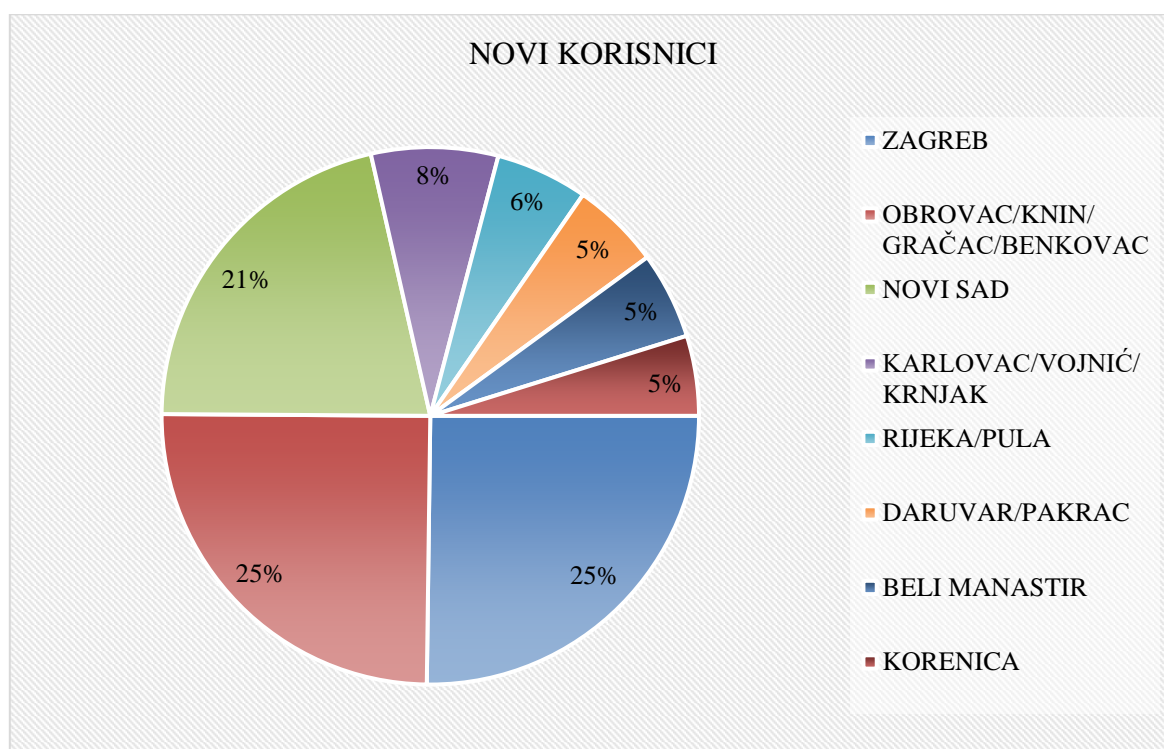
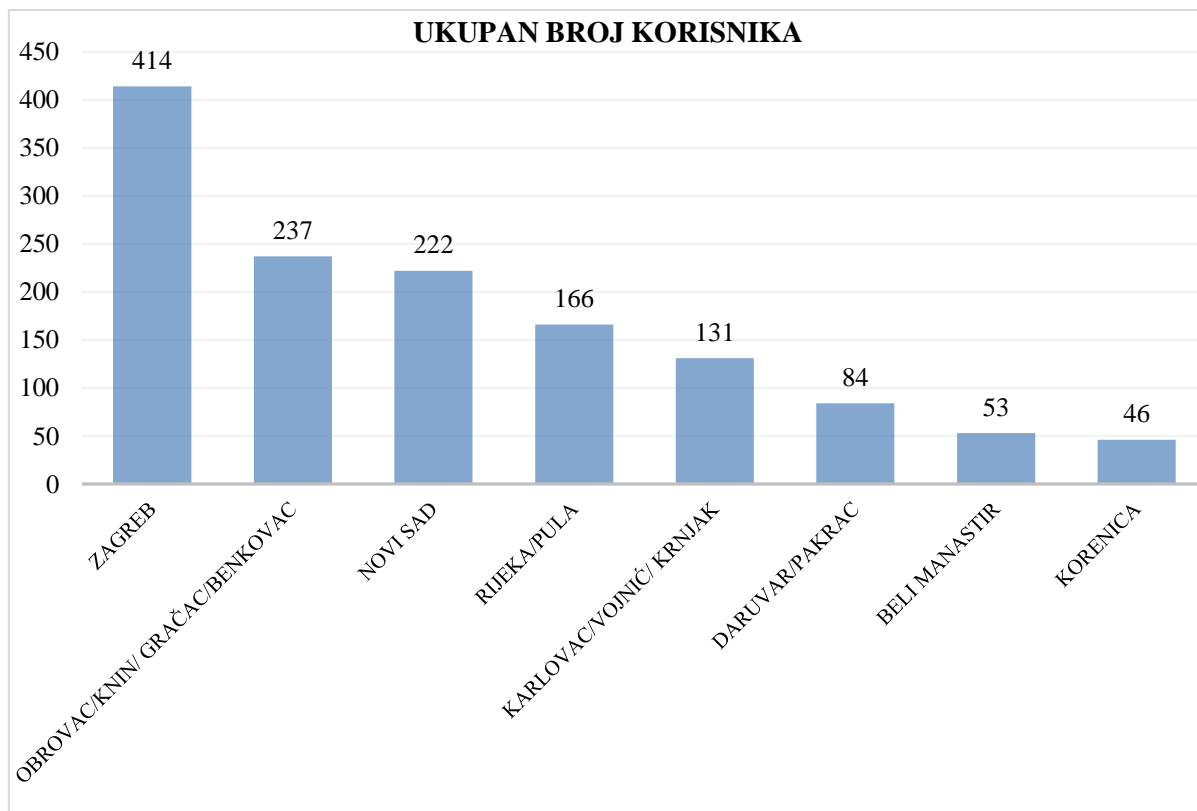
BELI MANASTIR				
Broj korisnika	Stari korisnici 3	Novi korisnici 50	Ukupno 53	
Broj predmeta	Stari predmeti 3	Novi predmeti 75	Ukupno 78	
Broj radnji pravnih	Usmeni savjeti 115*	Pismeni savjeti 30	Podnesci 48	Ukupno 236

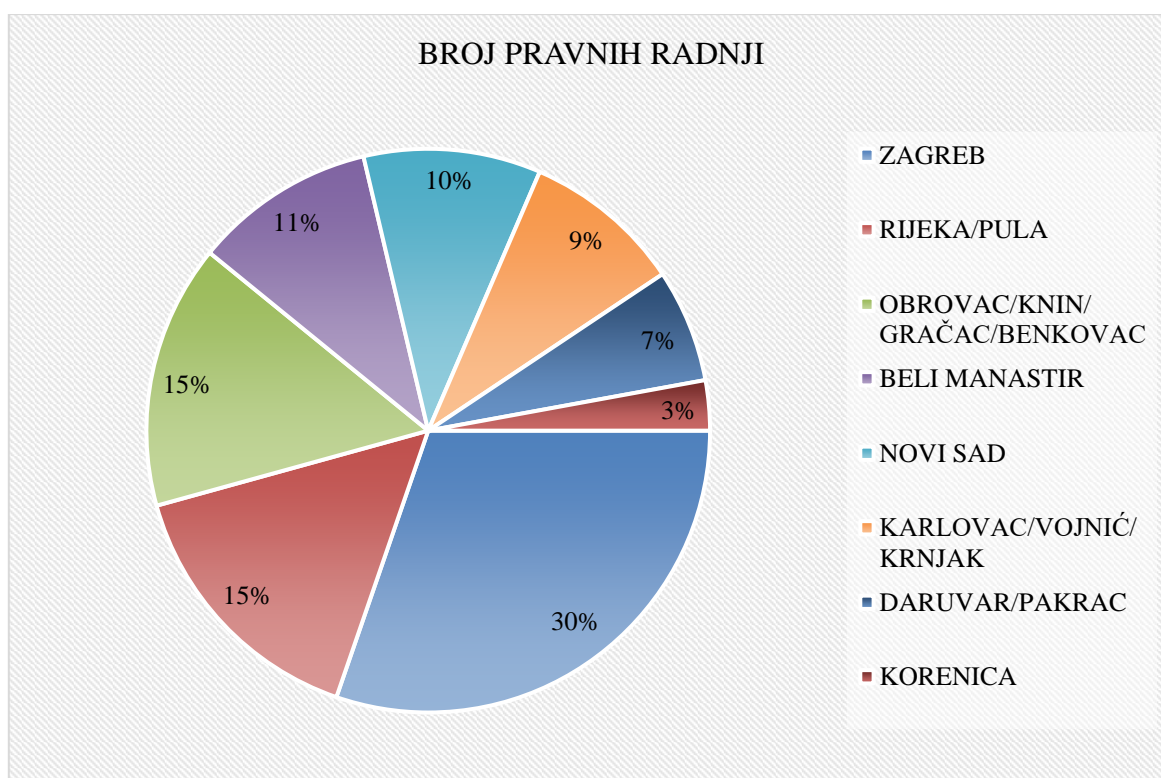
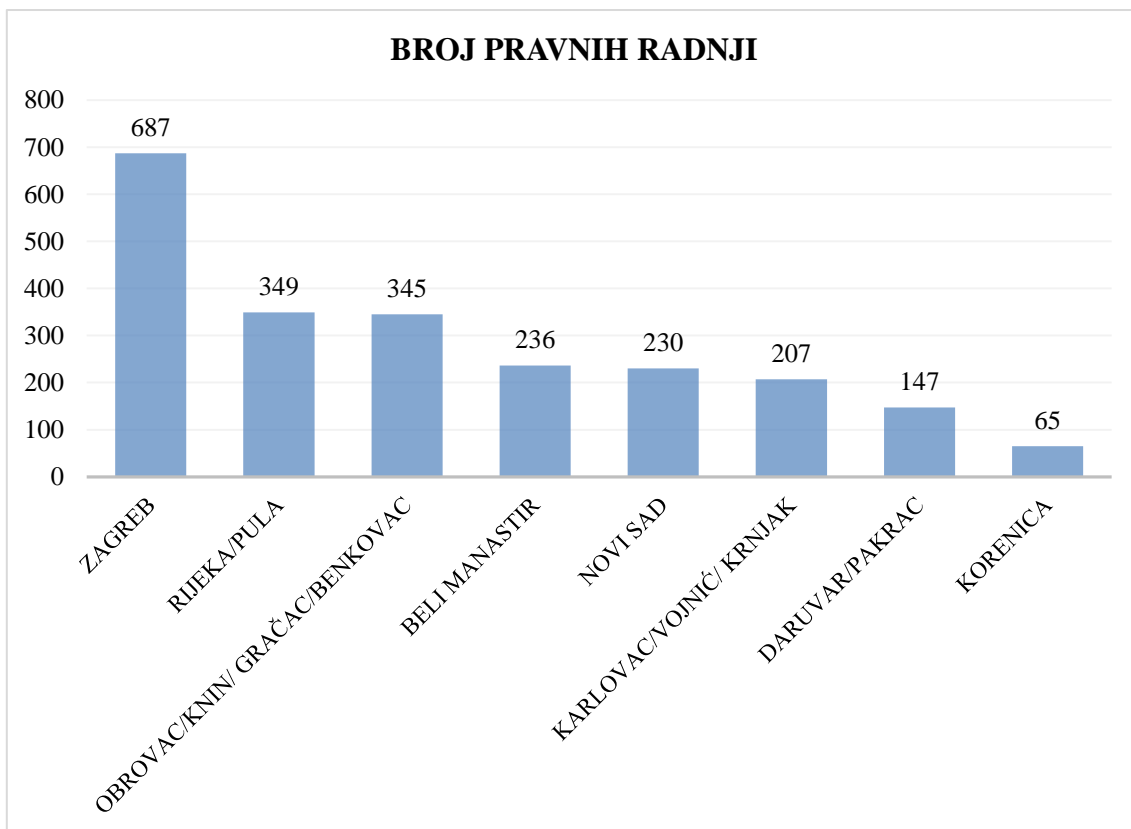
OBROVAC, KNIN, GRAČAC, BENKOVAC				
Broj korisnika	Stari korisnici 0	Novi korisnici 237	Ukupno 237	
Broj predmeta	Stari predmeti 0	Novi predmeti 272	Ukupno 272	
Broj radnji pravnih	Usmeni savjeti 227	Pismeni savjeti 16	Podnesci 97	Ukupno 345

KORENICA				
Broj korisnika	Stari korisnici 0	Novi korisnici 46	Ukupno 46	
Broj predmeta	Stari predmeti 0	Novi predmeti 55	Ukupno 55	
Broj radnji	Usmeni savjeti 30	Pismeni savjeti 5	Podnesci 30	Ukupno 65

ZAJEDNIČKA/UKUPNA TABELA

	Novi korisnici	Ukupan broj korisnika	Ukupan broj predmeta	Ukupan broj pravnih radnji
ZAGREB	241	414	446	687
RIJEKA/PULA	53	166	211	349
KARLOVAC/VOJ NIĆ/ KRNJAK	73	131	159	207
NOVI SAD	204	222	223	230
DARUVAR/PAKR AC	51	84	98	147
BELI MANASTIR	50	53	78	236
OBROVAC/KNIN/ GRAČAC/BENKO VAC	237	237	272	345
KORENICA	46	46	55	65
ZAGREB- ODVJETNIK	0	2	2	2
UKUPNO	955	1355	1544	2268

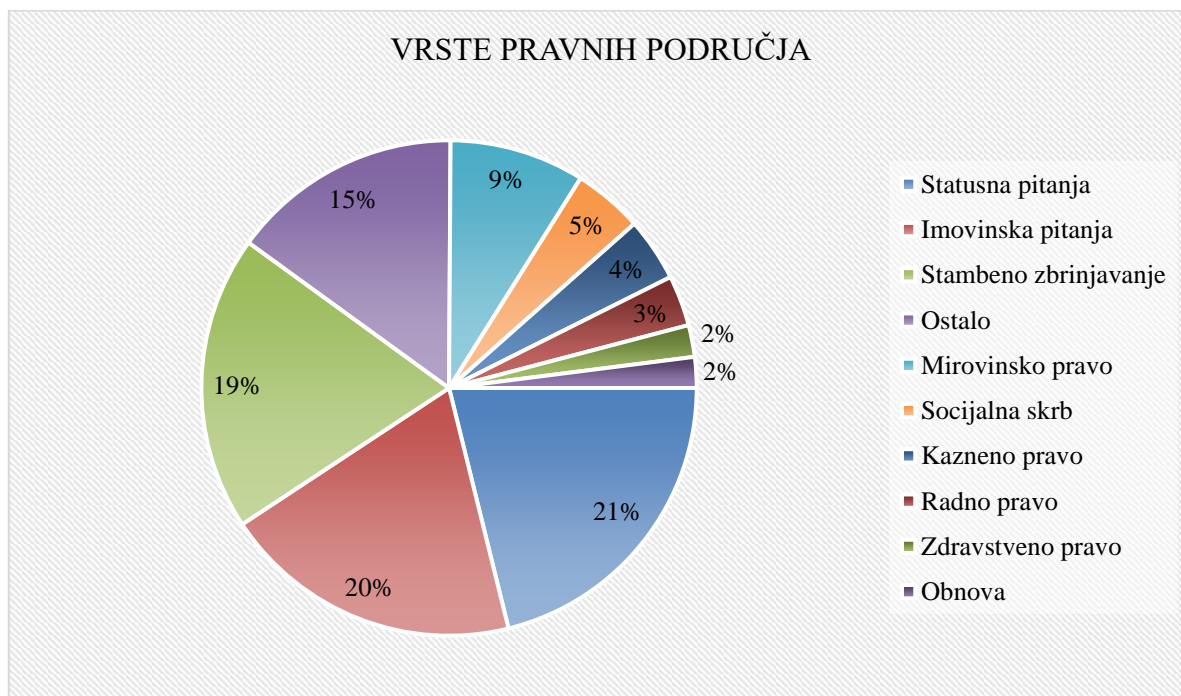




VRSTE PRAVNIH PODRUČJA

Stambeno zbrinjavanje	297
Socijalna skrb	70
Kazneno pravo	65
Mirovinsko pravo	136
Zdravstveno pravo	32
Radno pravo	51
Statusna pitanja	327
Imovinska pitanja	304
Obnova	31
Ostalo	231
UKUPNO	1544

Većina korisnika se obraća u vezi rješavanja statusnih problema (21% predmeta), imovinsko-pravnih problema (20% predmeta) i stambenog zbrinjavanja (19% predmeta). Problemi koji nisu kategorizirani u osnovna područja („ostalo“) zastupljeni su u 15% posto slučajeva. Slijede područja mirovinskog prava (9%), socijalne skrbi (5%), kaznenog prava (4%), radnog prava (3%), zdravstvenog prava (2%) i obnove (2%).



Najviše predmeta sa statusnim problemima je u Novom Sadu, zatim u Zagrebu i Rijeci, a u Novom Sadu korisnici se najčešće javljaju upravo zbog takvih problema.

Problemi imovinskog prava su visoko zastupljeni u svim uredima, a najviše ih je u uredu Obrovac/Knin/Gračac/Benkovac i u Zagrebu.

Stambeno zbrinjavanje je kao područje visoko zastupljeno u svim uredima, a najviše u uredu Karlovac/Vojnić/Krnjak, Rijeci, Zagrebu i u uredu Obrovac/Knin/Gračac/Benkovac. Problemi vezani uz obnovu su pak malobrojni, a najviše ih je u Zagrebu i Pakracu.

Najviše problema vezanih uz mirovinsko pravo je u uredu Obrovac/Knin/Gračac/Benkovac, dok je najviše problema vezanih uz područje socijalne skrbi u uredu Karlovac/Vojnić/Krnjak.

PREDMETI KOJI SE VODE KAO RIJEŠENI

Riješeno (uspješno)	16
Riješeno (neuspješno)	2
Riješeno ukupno	18

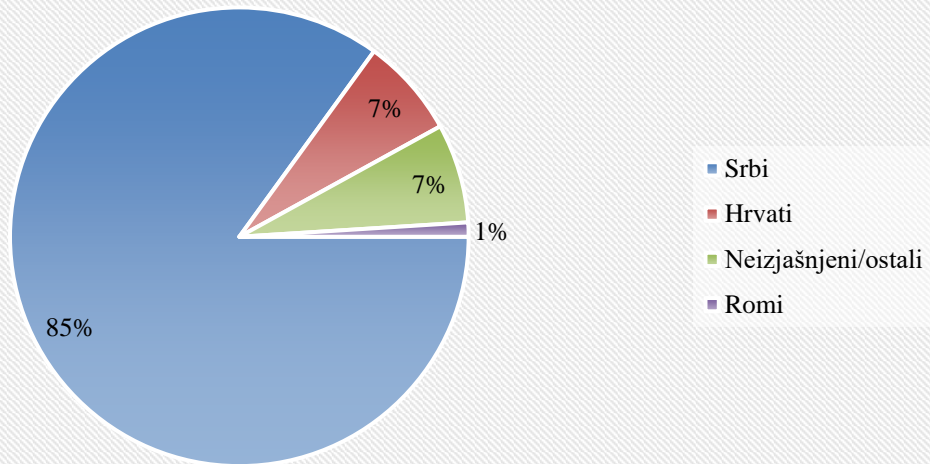
Od 18 riješenih predmeta u 2018. godini 9 je riješeno za nove korisnike (zavedenima u 2018. g.), te je troje korisnika s dodijeljenom novčanom pomoći.

RIJEŠENI PREDMETI PO UREDIMA

ZAGREB	8
RIJEKA/PULA	3
KARLOVAC/VOJNIĆ/ KRNJAK	3
NOVI SAD	0
DARUVAR/PAKRAC	3
BELI MANASTIR	1
OBROVAC/KNIN/ GRAČAC/BENKOVAC	0
KORENICA	0

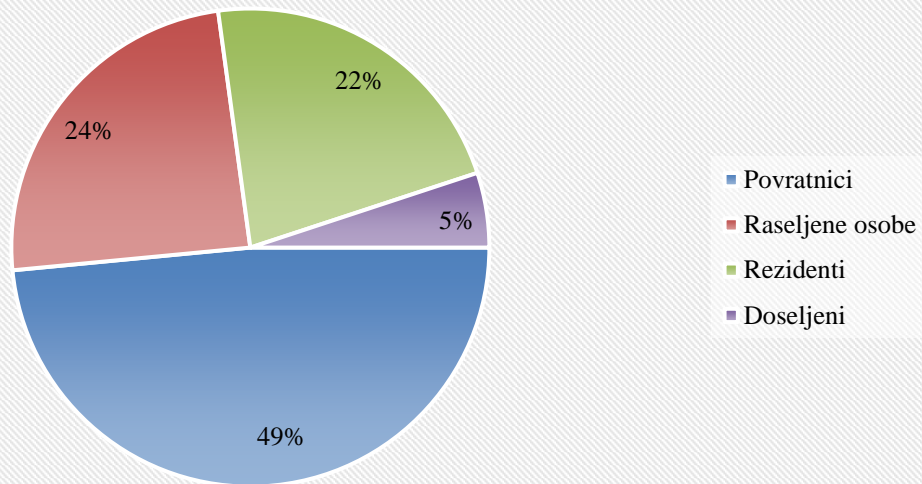
KORISNICI PREMA NACIONALNOJ PRIPADNOSTI

Srbi	1154
Hrvati	92
Romi	17
Bošnjaci	7
Gorani	1
Crnogorci	2
Makedonci	3
Neizjašnjeni	79

UKUPNO**1355****KORISNICI PREMA NACIONALNOJ PRIPADNOSTI****KORISNICI PREMA STATUSU**

Povratnici	623	48,5 %
Raseljene osobe	313	24,4 %
Rezidenti	284	22 %
Doseljeni	65	5,1 %
UKUPNO	1285	100 %

POVRATNICI/RASELJENI/REZIDENTI/DOSELJENI



KORISNICI PREMA SPOLU

Muškarci	58%
Žene	42%

Zagreb, 30.01.2019., Jana Hodžić

Izveštaj pripremili: Jelena Borić, Tatjana Vukobratović Spasojević, Nenad Marić, Milena Čalić-Jelić, Milan Eraković, Nada Radović, Danica Kljajić, Pavle Jurišić, Mirica Miljanić, Dejan Jeličić, Dušan Cvjetković, Slobodan Dražić, Jelena Nestorović

Izveštaj uredila: Milena Čalić-Jelić

Lektorirala: Jana Hodžić